Streszczenie

Praca dotyczy kary dożywotniego pozbawienia wolności. Kara ta jest najsurowszą karą przewidzianą w polskim Kodeksie karnym. Do polskiego porządku prawnego została ona przywrócona po 25 latach niebytu, a więc w 1995 r. Oznacza to, że upływa właśnie 25 lat od chwili przywrócenia jej do naszego systemu prawnego. Okres ten jest odpowiednim momentem do przeanalizowania jej dziejów, ale także dokonania analizy obowiązujących uregulowań prawnych jej dotyczących.

Rozprawa została podzielona na pięć rozdziałów. Pierwszy z nich dotyczy historii kary dożywotniego pozbawienia wolności. W rozdziale tym zagłębiono się w poszukiwania korzeni oraz najstarszych śladów historycznych kary dożywotniego pozbawienia wolności w polskim prawie. Przedstawiono także funkcjonowanie kary dożywotniego pozbawienia wolności w czasach nowożytnych, kiedy to nastąpił jej dynamiczny rozwój. Następnie scharakteryzowano jej egzystowanie w okresie międzywojennym. W następnej kolejności omówiono zanik funkcjonowania tej kary w okresie prawodawstwa Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej. Przedstawiono tu regulacje, które przewidywały tę karę, a były one jednak związane w dużej mierze z przestępstwami wojennymi albo stanowiły wyraz sankcjonowania zachowań niepożądanych przez władzę komunistyczną.

Drugi z rozdziałów skupia się na sporze o karę dożywotniego pozbawienia wolności prowadzonym przez przedstawicieli polskiej jurysprudencji i inne osoby na przestrzeni różnych okresów dziejowych. Spór ten jawi się jako szczególnie żywy w czasach intensywnych debat nad karą śmierci i poszukiwań rozwiązań, które miałyby ją zastąpić. Nie jest to więc dyskusja tocząca się jedynie współcześnie. Z tego względu przytoczono wygłaszane na przestrzeni dziejów przez myślicieli danych epok poglądy na karę dożywotniego pozbawienia wolności. Oczywiście doceniono również istotną rolę i wkład współczesnych przedstawicieli nauki prawa karnego w dyskusję nad rozwojem kary dożywotniego pozbawienia wolności i innych powiązaniach z nią instytucji prawa.

W rozdziale trzecim przedstawiono karę dożywotniego pozbawienia wolności w ujęciu aktualnych przepisów prawa karnego. Ta część opracowania rozpoczyna się od przedstawienia procesu przywrócenia kary dożywotniego pozbawienia wolności do polskiego porządku prawnego. W następnej kolejności skupiono się na obowiązującym Kodeksie karnym z 1997 r. Wskazano przestępstwa zagrożone karą dożywotniego pozbawienia wolności. Specyfika tych przestępstw w sposób zdecydowany świadczy o wyjątkowym charakterze kary, którą omawia

niniejsza dysertacja. W związku z tym także i przesłankom orzekania tak wyjątkowej kary, jaką jest kara dożywotniego pozbawienia wolności, poświęcono szczególną uwagę. Z wymierzaniem jej oskarżonym w procesie karnym związana jest też możliwość zaostrzenia okresu koniecznego do ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie przez skazanego na tą karę, czemu także poświęcono odrębną uwagę. Ponadto zarysowano instytucję prawną warunkowego przedterminowego zwolnienia z kary dożywotniego pozbawienia wolności oraz wskazano inne okoliczności mogące prowadzić do jej zakończenia.

Rozdział czwarty poświęcono zaprezentowaniu praktyki orzekania kary dożywotniego pozbawienia wolności w świetle badań aktowych spraw rozstrzyganych przed Sądem Okręgowym we Włocławku a w drugiej instancji przed Sądem Apelacyjnym w Gdańsku. Analizom poddano akta sześciu takich spraw o zabójstwa.

Z kolei w rozdziale piątym przytoczono opinie o karze dożywotniego pozbawienia wolności w świetle badań ankietowych przeprowadzonych wśród praktyków prawa oraz osób niezwiązanych z praktycznym jego stosowaniem. Dało to wyraz opinii społecznych o tej karze.

Całość dysertacji zamykają wnioski, jak i postulaty zmian prawa dotyczącego kary dożywotniego pozbawienia wolności. Dla przygotowania pracy wykorzystano różne metody badawcze, w tym metodę prawno-historyczną, analizy przepisów prawnych, analizy piśmiennictwa i orzecznictwa. W pracy wykorzystano blisko sześćset różnych źródeł wiedzy.